

Vårdbidrag för merkostnader

Försäkringskassans ställningstagande

En kostnad som uppstår eller blir högre till följd av ett barns sjukdom eller funktionshinder betraktas som en merkostnad enligt 8 § lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag (HVL).

Annan huvudman eller stödform

En kostnad som avser en sådan typ av vara eller tjänst som annan huvudman enligt lag eller annan författning har ansvar för räknas inte som merkostnad. Detsamma gäller om kostnaden ersätts av annan stödform.

I de fall en huvudman med hänvisning till lag eller författning tar betalt för den aktuella varan eller tjänsten kan kostnaden betraktas som en merkostnad. Om det finns ett högkostnadsskydd beaktas kostnaden upp till detta skydd. I övriga fall beaktas hela kostnaden som en merkostnad.

Privata alternativ

I de fall en förälder till ett barn som har en sjukdom eller ett funktionshinder väljer ett privat alternativ till en offentligt lämnad vara eller tjänst godtas högst det belopp som en offentlig huvudman skulle ha tagit ut för motsvarande vara eller tjänst.

Bakgrund

Det finns behov av rättsliga ställningstaganden till hur begreppet merkostnad ska tolkas. Frågan gäller vad som kan betraktas som merkostnad i lagens mening och vad som utifrån grundläggande principer ska ligga till grund för bedömningen.

Enligt 8 § HVL kan vårdbidrag beviljas för ett barn som på grund av sjukdom eller funktionshinder har merkostnader. Endast en kostnad som uppstår eller blir högre till följd av sjukdom eller funktionsnedsättning kan alltså betraktas som en merkostnad. Och endast de kostnader som går utöver vad som är normalt för friska barn i motsvarande ålder och omständigheter i övrigt beaktas (prop. 1981/82:216 s. 14). Det framgår dock inte av lagen hur begreppet merkostnad ska tolkas. I begränsad utsträckning anges vissa förutsättningar när det gäller merutgifter för handikappersättning i lagens förarbeten (prop. 1974:129 s. 75 och 109). Enligt förarbetena ska merkostnadsdelen av vårdbidraget ha i stort sett samma karaktär som handikappersättningen (prop. 1981/82:216 s. 15).

Domstolar har i viss utsträckning tolkat hur begreppet merkostnad ska bedömas för enskilda individer. Det saknas däremot principiella ställningstaganden som fastslår grundläggande principer för hur begreppet ska hanteras.

Annan huvudman eller stödform

Det finns en uppdelning av ansvaret för olika samhällsuppgifter mellan stat, kommun och landsting. Det finns ett antal stödformer, tjänster och ekonomiska stöd där olika huvudmän har olika ansvarsområden. I specialmotiveringen vid införandet av handikappersättning angavs avseende gränsdragningen mot landstinget att huvudmannen bör bära ansvaret för försäkrade som har så stort behov av vård att skyldighet att ombesörja sjukhusvård föreligger. Av en sådan gränsdragning följer att försäkrade som erhåller vård eller ersättning för vård av landstinget inte ska erhålla ersättning från den allmänna försäkringen på grund av vårdbehov. (Prop. 1974:129 s. 75 och 109)

Med hänvisning till uttalandet i förarbetena att merkostnadsdelen av vårdbidraget ska ha i stort sett samma karaktär som handikappersättningen samt till uppdelningen i olika ansvarsområden och de möjligheter huvudmännen har att styra sin verksamhet bland annat genom olika prioriteringar bör vårdbidraget inte kompensera för kostnader som uppkommer på grund av annan huvudmans prioriteringar.

De lagar och författningar som reglerar rätten till stöd och andra samhällstjänster är utformade på olika sätt och ger i vissa fall ansvarig huvudman möjlighet att ta betalt för sina varor eller tjänster. I vissa fall har huvudmannen rätt att ta ut en avgift med den begränsning som följer av den s.k. självkostnadsprincipen. Inom flera verksamheter finns dock högkostnadsskydd för att begränsa enskildas kostnader. Trots det kan dessa kostnader skapa merkostnader för föräldern. Dessa merkostnader kan ses som en följd av barnets sjukdom eller funktionshinder eftersom behovet av varan eller tjänsten annars inte skulle ha uppkommit.

Privata alternativ

Föräldern till ett barn som har en sjukdom eller ett funktionshinder har inom vissa områden möjlighet att välja privata alternativ till varor eller tjänster som annars erbjuds eller bekostas av offentliga huvudmän. Den merkostnad som godtas i bedömningen av rätt till vårdbidrag bör begränsas till högst det belopp som motsvarande vara eller tjänst skulle ha kostat i offentlig verksamhet. Att vårdbidraget skulle täcka en större merkostnad till följd av föräldrarnas val kan inte anses vara lagstiftningens mening.

Aktuella bestämmelser, rättspraxis m.m.

8 § lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag

Regeringens proposition 1981/82:216 om förbättringar av vårdbidraget till föräldrar med handikappade barn, m.m.

Kungl. Maj:ts proposition 1974:129 med förslag om förbättrade folkpensionsförmåner och en lagstadgad sänkning av den allmänna pensionsåldern.

Stig Orustfjord

Christina Bjurlöf